

Юрчук Ольга Федорівна,
професор кафедри управління
та роботи з персоналом
Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

**КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ОБ'ЄКТ КРОСНАУКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Реформування Національної поліції України стало справжнім випробуванням не тільки для системи МВС, а й проектом, за реалізацією якого стежила й продовжує стежити уся держава. В залежності від його успішності чи неуспішності громадськість оцінює характер змін, що відбуваються у суспільстві в цілому. Тож, якщо проаналізувати хід реалізації

даного проекту, то можна виявити, що спочатку він з'явився як концепт, перетворився у план дій із подальшим його втіленням на практиці. Багатоаспектність і складність завдань реформування потребували консолідації зусиль фахівців різного профілю. І одним з центральних питань підготовки поліцейських стало «Чому і як слід навчати?». Безумовно, на поверхні опинилися компетенції, пов'язані із правовою й тактико-спеціальною компонентами. Разом з тим, як довів це час, не менш важливим є прищеплення поліцейським навичок професійної комунікації.

Як одному із співавторів курсу «Ефективна комунікація» у підготовці поліцейських нової генерації мені довелося розробити повноцінний алгоритм комунікативної діяльності даної категорії фахівців, що потребувало перш за все розв'язання завдань власне наукового характеру. Насамперед, йдеться про вирішення ряду дилем, зокрема: 1) що являє собою «комунікативна компетентність» і в якому співвідношенні знаходиться дане поняття із поняттям «комунікативна компетенція» стосовно працівника Національної поліції; 2) які комунікативні компетенції повинні мати поліцейські; 3) що повинно увійти до змісту освіти у цій сфері; 4) як реалізувати цей зміст у відведені на курс вісім академічних годин; 5) фахівці якого профілю мають навчати комунікації; 6) які методи навчання дозволять найбільш ефективно досягти поставленої мети; 7) які критерії оцінювання є прийнятними для визначення рівнів оволодіння комунікативною професійною компетентністю.

Навіть наведений перелік може надати уявлення про складність і різноплановість проблеми. Крім того, він засвідчує, що формування комунікативної компетентності не є прерогативою лише однієї якоїсь галузі знань. На цьому шляху відбувається перетинання ряду наук. На жаль, цей аспект був недооцінений менеджерами проекту, і як наслідок можна констатувати, що комунікація у професійній діяльності поліцейських стала, м'яко кажучи, не найсильнішою їхньою стороною. Однією з причин подібного стану можна вважати те, що на практиці абсолютна більшість тренерів з курсу «Ефективна комунікація» була представлена практичними психологами. Явно недооціненою залишилася лінгво-

деонтологічна компонента курсу. У такий спосіб виникає потреба у диференціації елементів комунікативної компетентності як об'єкту кроснаукового дослідження.

Перш за все, необхідно розуміння, що в сучасних умовах моделі навчання переорієнтовані із предметно-знанієвого підходу на компетентнісний підхід, який закарбований як один із провідних у Законі України «Про вищу освіту» [1]. У такий спосіб, потребується перенесення акцентів у навчанні з поінформованості на вміння застосовувати наявні знання у професійній діяльності, створювати власний алгоритм дій, бути готовим нести відповідальність за свої слова і вчинки.

Загалом, слід зазначити, що в теорії науки питання щодо комунікативної компетентності не є новим. В американській лінгвістиці воно активно розроблялося ще у 60-70 рр. минулого століття. На теперішній час усталеною є думка про те, що в основі такої компетентності знаходяться не вроджені здібності, здатність особи говорити, а сформовані у процесі навчання, взаємодії із соціумом професійно значущі якості особистості, які дають змогу за допомогою вербальних (паравербальних, невербальних) засобів створювати власний комунікативний сценарій, який би найбільш оптимально відповідав умовам, ситуації, часу, статусам учасників комунікативного акту [2].

З позицій педагогіки, провідною стає теза, що формування комунікативної компетентності поліцейського відбувається через набуття ним окремих науково обґрунтованих компетенцій, які в результаті створюють готовність і здатність здійснення повноцінного спілкування на міжособистісному, груповому, колективному і соціальному рівні. Таким чином, з'являється необхідність виділення та внесення до стандартів освіти певних груп комунікативних компетенцій із подальшою їхньою проекцією на окремі галузі знань.

Насамперед, це необхідно зробити в лінгвістичному аспекті. І починати слід із кваліфікаційної вимоги вільного володіння працівником поліції державною мовою та застосування ним літературної української мови у професійній діяльності. По суті названі позиції можна розглядати як два окремі аспекти. Питання щодо вільного володіння поліцейськими державною мовою, за нашими спостереженнями, має регіональний характер і є найбільш актуальним для східних

і південних областей України. Якщо ж говорити про дотримання норм літературної мови, то це скоріше соціолінгвістичний індикатор, що віддзеркалює рівень освіченості і культури носія мови. На жаль, такі ганебні явища, як суржик, використання інвективної (лайливої) лексики були і залишаються в окремих представників поліцейської спільноти індивідуальним атрибутивним елементом особистості. У цьому зв'язку пріоритетним завданням науково-педагогічних працівників, які викладають лінгвістичні дисципліни, стає поєднання дидактичних і виховних цілей, прищеплення стійкого переконання в тому, що представник державної влади, яким є поліцейський, повинен бути зразком у використанні державної мови.

Не менш важливим є й розуміння, що формування та розвиток комунікативних компетенцій працівника Національної поліції має відбуватися в органічному поєднанні навичок усного і писемного мовлення. Від нього потребується не тільки вміння вступати в контакт при спілкуванні з громадянами чи групою осіб, переконливо вести розмову, а й грамотно укладати документи. Знову ж таки, повертаючись до практики підготовки працівників патрульно-постової служби, констатуємо, що навчання майбутніх поліцейських укладанню службових документів, попри наявність у Національній академії внутрішніх справ кафедри юридичного документознавства, було доручено фахівцям з кафедр адміністративного профілю. Само собою зрозуміло, що подібне зумовило перенесення акцентів на підстави укладання документів і відображення в них окремих юридичних фактів. Безумовно (і це ніхто не стане оспорювати!), це є важливим. Але ж аналіз випадків повернення із суду адміністративних справ, заведених працівниками Національної поліції, свідчить про те, що у багатьох випадках укладач документу не володіє належними когнітивно-гностичними навичками, не спроможний релевантно сформулювати інформацію й відтворити її у письмовому тексті. Тож це означає, що настав час запровадити бінарні заняття, коли б навчання роботі із документами відбувалося при одночасній роботі юристів і лінгвістів, за якої у полі зору знаходилися б інтегральні й дифереціальні елементи дидактичних одиниць.

Наведені приклади демонструють, що при проведенні наукових досліджень з питань комунікативної компетентності поліцейських не можна обмежуватися лише однією якоюсь галуззю науки. Подібні розвідки повинні здійснюватися на засадах комплексного системного підходу із урахуванням всіх сфер перетинання наукової проблеми. Зокрема, фахівцям в галузі права, психології, службової етики, мовознавцям, педагогам слід мати на увазі кроснауковий характер проблеми. Лише за такої умови можливе дотримання принципу об'єктивності та отримання валідних результатів дослідження, що у подальшому сприятиме підвищенню ефективності діяльності усієї Національної поліції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року [Електронний ресурс] // [http : //zakon0.rada.gov .ua/laws/show/1556-18.](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18)
2. Gamperz, J. J. Directions in Sociolngustics: The Ethnography of Communication / Gamperz J. J., Hymes D. - New York : Holt, Rinehart & Winston, 1972. - 435 p.